

Examen VWO
2009

tijdvak 1
maandag 18 mei
9.00 - 12.00 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 22 vragen en een samenvattingsopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 50 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Grenzeloze literatuur

De tekst kan onderverdeeld worden in drie delen die met de volgende omschrijvingen kunnen worden aangeduid:

deel 1: Recente ontwikkelingen op het gebied van de literatuur

deel 2: Achtergronden bij deze ontwikkelingen

deel 3: Huidige literatuuropvattingen en bezwaren daartegen

1p **1** Bij welke alinea begint deel 2, dat met de omschrijving 'Achtergronden bij deze ontwikkelingen' kan worden aangeduid?

1p **2** Bij welke alinea begint deel 3, dat met de omschrijving 'Huidige literaturopvattingen en bezwaren daartegen' kan worden aangeduid?

In alinea 1 wordt de grensvervaging tussen hoge en lage literatuur aan de orde gesteld.

3p **3** Welke drie mogelijke verklaringen voor deze ontwikkeling kunnen uit het tekstgedeelte van alinea 1 tot en met 3 worden afgeleid?

Alinea 2 maakt melding van een verschuivende voorkeur bij de gemiddelde boekenliefhebber. Voor een deel heeft deze verschuiving betrekking op non-fictie, zoals schrijversbiografieën.

2p **4** Welke overeenkomst is er tussen deze recentelijk ontstane belangstelling voor biografieën en de veranderde visie in de literatuurwetenschap, gelet op alinea 2 tot en met 5? Gebruik voor je antwoord maximaal 15 woorden.

Tot en met de jaren zeventig heerste aan de universiteiten de opvatting dat een literaire tekst 'fictioneel + waardevol' dient te zijn. (alinea 6)

1p **5** Welke in het tekstgedeelte van alinea 7 tot en met 10 genoemde opvatting staat op gespannen voet met het idee dat literatuur puur fictioneel zou zijn?

1p **6** Welke in het tekstgedeelte van alinea 7 tot en met 13 genoemde opvatting staat op gespannen voet met het idee dat literatuur waardevol is?

2p **7** Geef het genuanceerde standpunt weer dat Van den Bergh, blijkens alinea 8 en 9, inneemt inzake de verantwoordelijkheid van de schrijver voor zijn literaire scheppingen. Gebruik voor je antwoord maximaal 25 woorden.

Een schrijver kan gebruikmaken van verschillende typen argument, zoals een argument op basis van:

algemene normen en waarden, autoriteit, een emotie, een gevolg, een vergelijking, een voorbeeld, of ervaring.

1p **8** Welk van bovengenoemde typen argument wordt gehanteerd in de zin: "Zo noemde hij het verkeerd als een schrijver die zich voor belediging moet verantwoorden in een rechtszaak, zich verdedigt door te stellen: "Dat heb ik niet gezegd, maar een van mijn personages."? (alinea 7)

1p **9** Welk van bovengenoemde typen argument wordt gehanteerd in de zin: "De schrijver zou wel heel erg in zijn vrijheid beknot worden als hij zich bij iedere uiting van zijn romanfiguren moest afvragen: "Kan ik dat wel helemaal voor mijn verantwoording nemen?" (alinea 8)

- 1p **10** Welk van bovengenoemde typen argument wordt gehanteerd in de zin:
“Op dit soort vragen is al zo’n 2400 jaar geleden door Aristoteles afdoend
antwoord gegeven.”? (alinea 11)

Een schrijver kan, als retorisch middel, eerst toegeven dat in het standpunt van een ander (misschien) iets waars steekt, om dit standpunt vervolgens toch af te zwakken of te weerleggen.

- 1p **11** Welke twee alinea’s zijn opgebouwd volgens dit patroon?
- A** alinea 9 en 12
  - B** alinea 9 en 16
  - C** alinea 12 en 14
  - D** alinea 14 en 16

- 2p **12** Geef de twee argumenten uit het tekstgedeelte van alinea 14 tot en met 16 waarmee de tekst de postmoderne opvatting inzake fictie weerspreekt.

Het standpunt van professor Kuitert dat literatuur niet meer gesubsidieerd zou moeten worden, wordt in de tekst becommentarieerd met: “Daarmee kiest mevrouw Kuitert wel erg onverbloemd voor de smaak van de massa en neemt ze blijkbaar voor lief dat met name dichtbundels dan niet meer uitgegeven kunnen worden.” (alinea 18).

- 1p **13** Welk standpunt van de auteur ten aanzien van de smaak van de massa kun je uit deze bewering afleiden?
- 1p **14** Welk standpunt van de auteur ten aanzien van poëzie kun je uit deze bewering afleiden?

“Wie zich verzet tegen een dergelijke verplichte lijst, miskent dat insiders wel degelijk over harde criteria beschikken om vast te stellen of een bepaald werk tot de hogere literatuur gerekend mag worden of niet.” (alinea 20)

- 1p **15** Welke opvatting over literatuur blijkt impliciet uit deze zin?
- A** Alle criteria om de literaire waarde van een boek vast te stellen moeten hard gemaakt kunnen worden.
  - B** De beoordeling of een werk tot de hogere literatuur behoort, berust met name bij ervaren lezers.
  - C** Degenen die zich tegen een verplichte boekenlijst verzetten, zijn op literair gebied outsiders.
  - D** Er zijn zo veel onmiskenbare literaire meesterwerken dat een literaire canon gewenst is.

- 2p **16** Welke positieve invloed heeft, blijkens alinea 22, de ‘hogere’ literatuur op onze beleving van de werkelijkheid? Gebruik voor je antwoord maximaal 15 woorden.

- 1p 17 Wat is de hoofdgedachte van de tekst 'Grenzeloze literatuur'?
- A De literatuur wordt bedreigd door de grensvervaging tussen fictie en non-fictie en door de postmoderne opvatting dat er geen verschil is tussen 'hoge' en 'lage' literatuur.
  - B De traditionele aandacht voor literatuur en het literaire werk zelf heeft ten onrechte plaatsgemaakt voor aandacht voor de schrijver zelf en voor de non-fictionele context.
  - C 'Hoge' literatuur valt, ondanks de postmoderne miskennis ervan, inhoudelijk toch te onderscheiden van lectuur en ook biedt ze dieper inzicht in de werkelijkheid dan non-fictie.
  - D Nieuwe visies in de literatuurwetenschap en de aandacht voor autobiografische aspecten leiden tot verkeerde opvattingen aangaande het karakter van literatuur.

De titel van de tekst, 'Grenzeloze literatuur', kan op verschillende manieren uitgelegd worden.

- 2p 18 Kies uit onderstaande mogelijkheden de twee interpretaties van de titel die, gelet op de strekking van de gehele tekst, het meest voor de hand liggen:
- 1 De traditionele afbakeningen tussen hoge en lage literatuur, fictie en non-fictie zijn aan het verdwijnen.
  - 2 Echte kwaliteitsliteratuur heeft waarde over alle taal- en landsgrenzen heen.
  - 3 Literatuur staat een onbeperkte hoeveelheid gelijkwaardige interpretaties toe.
  - 4 Literatuur biedt de lezer ruime mogelijkheden om de wereld te ontdekken.
  - 5 Literatuur biedt vermaak, waardoor je als lezer even ontsnapt aan de beperkingen van de dagelijkse werkelijkheid.

fragment 1

(1) Professor Thomas Vaessens gelooft dat er een eind aan de leeslampcultuur is gekomen en dat het hoog tijd wordt om vanachter de stapel Moeilijke Boeken tevoorschijn te kruipen en de aankomende neerlandicus – die geen onderscheid meer maakt tussen musical en opera of Beethoven en popmuziek – op een minder intimiderende wijze te benaderen. Wat houdt de nieuwe aanpak van Vaessens en zijn academische geestverwanten in?

(2) "De vraag is: waar begin je mee?", antwoordt hij. "Ik zou zeggen: niet met de literatuurgeschiedenis. Die leert dat je een tekst pas goed begrijpt als je de literaire context ervan kent. Dat werkt intimiderend, want een beginnende student kent die context niet. Literatuuronderwijs begint wat mij betreft dus bij de bouwstenen van de literatuurgeschiedenis: afzonderlijke teksten, die ik samen met studenten bestudeer op wat ze voor hen, vandaag, nog betekenen kunnen."

(3) De ouderwetse voorstelling van de literatuur als een piramide, met een brede onderlaag van amusementslectuur en een kleine top van kwalitatief hoogwaardige literatuur, zou volgens Vaessens niet langer volstaan. Carel Peeters serveerde dit denkbeeld vorige week in VN af als 'wishful thinking' en de vrucht van een doorgeslagen postmodernisme. "Ik was niet ingenomen met die reactie", zegt Vaessens fel.

(naar: Hans Hoenjet, 'Het is verwonderlijk dat literatuur nog zo leeft', interview met prof. Thomas Vaessens, uit: HP/De Tijd, 24 februari 2006)

- 1p **19** Ontleen aan bovenstaand fragment een reden waarom Vaessens geen voorstander zal zijn van een literaire canon voor het onderwijs zoals genoemd in 'Grenzeloze literatuur', alinea 20.

Professor Vaessens kiest met zijn studenten een benadering die een zekere overeenkomst vertoont met de benadering van de literatuurwetenschap in de jaren '70.

- 1p **20** Om welke overeenkomst gaat het?
1p **21** Wat is de centrale vraag in de benadering van Vaessens?

Vaessens wijst de voorstelling van literatuur als een piramide af. Carel Peeters noemt die afwijzing "de vrucht van een doorgeslagen postmodernisme" (alinea 3 van het fragment). Uit die afwijzing valt Peeters' vermoedelijke opvatting over het postmodernisme af te leiden.

- 1p **22** Welk aspect van het postmodernisme lijkt Peeters centraal te stellen (zie het fragment), en welk aspect van het postmodernisme stelt tekst 1, 'Grenzeloze literatuur', centraal?
- A** Peeters lijkt centraal te stellen dat het postmodernisme de kennis van historische contexten minder belangrijk vindt; tekst 1 stelt centraal dat het postmodernisme de kennis van eigentijdse culturele contexten belangrijker vindt.
  - B** Peeters lijkt centraal te stellen dat het postmodernisme nauwelijks onderscheid maakt tussen hoge en lage kunst; tekst 1 stelt centraal dat volgens het postmodernisme interpretaties van kunst individueel en vrijblijvend zijn.
  - C** Peeters lijkt centraal te stellen dat het postmodernisme nauwelijks oog heeft voor oudere letterkunde; tekst 1 stelt centraal dat het postmodernisme zich tegen de pretenties van oudere letterkunde verzet.
  - D** Peeters lijkt centraal te stellen dat het postmodernisme het switchen van het ene kunstwerk naar het andere rechtvaardigt; tekst 1 stelt centraal dat het postmodernisme geen onderscheid ziet tussen kunst voor de elite en kunst voor de massa.

Let op: de samenvattingsopdracht van dit examen staat op de volgende pagina.

Tekst 2 Regeerders in een rijtjeshuis

- 21p **23** Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal **180** woorden van de tekst 'Regeerders in een rijtjeshuis'. Zorg ervoor dat deze samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent. Uit je samenvatting moet duidelijk worden:
- welke ontwikkeling zich heeft voorgedaan in de cultuur van leidinggeven en besturen in Nederland;
  - welk standpunt wordt ingenomen ten aanzien van de oude bestuurscultuur, op welk argument dit standpunt wordt gebaseerd, aan wie dit argument wordt ontleend en met welke historische gegevens dit argument wordt ondersteund;
  - welk tekort wordt gesignaleerd in de huidige bestuurscultuur, welke verklaring voor dit tekort wordt gegeven en welke oplossing voor dit tekort wordt voorgesteld.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.